

Gaiss raksta jaunākās ārzemju telegramas

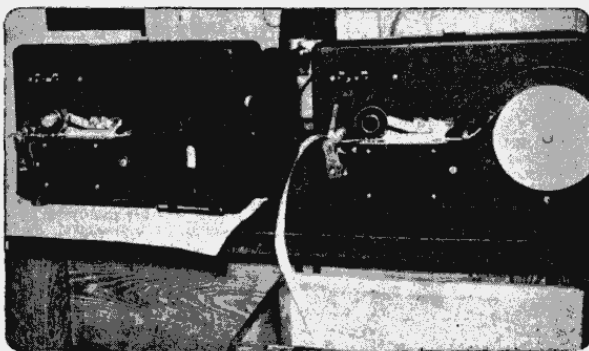
Kas ir Hella aparāts?

AIZ loga uz pretējās mājas jumta saulē mirdz brīnišķī balts sniegs, koka zarus lēkā nosaluši, sabozušie zvīrbuļi un pa ielu ik pēc mirkļa aizdun tramvajs, aizrūc automobīlis vai sasalušo sniegu čīkstinādams aizšūc ormana kamanas. Letas — Latvijas telegrafa aģentūras radio stacijā valda klusums, tikai pulksteņi, pie sienas vienmuļi un noteikti skaita laika brīžus. Uz galdīpa kā melni runči tup dažādi aparāti, bet griešus rotā stiepuju tīkls.

Tad klusumu pārtrauc ass troksnis, sāk dūkt viens no mēļņiem aparātiem un no viņa kā bezgalīga kūsa lokas arā zīmēm izraibināta papīra lenta, dažādos ritulos krādamies mazā kastītē. Pieeju, pieliecis, pamēnu lentu rokā un lasu vārdus, kuru tikko pirms stundas Anglijas ministru prezidents Čemberlens teicis itāļu valdības galvam — Musolini. Un savāda sajūta pārņem mani: mīļā vecā zemes lode, cik maza tu esi klusumi mūsu dienai! Tie tūkstoši kilometru attālum, kuru tu mums vari sniegt, ir mūsdienu tehnika! Tikai viens solis. Šobrīd šai vietā runāts vārds var būt jau nedaudz mirkli vēlāk zināms visattālākās pasaules stūros. No šim domām mani iztraucē atkal garāks pikstienu, un mēļņis aparāts, kā sācis, tā atkal pats no sevis stāj darboties.

Kas tad ir šis brīnuma aparāts? Vārds tas saucas par Hella aparātu, bet vārds vien jau vēl nēko neizsaka. Tikpat labi to varētu dēvēt par automātisku žurnālistu, kas pakalpo visas pasaules presi. Avīžu lasītāji ik dienas pie ārzemju ziņām redz piezīmes, ka šo ziņu ir sniedzis Reuters, to atkal Havass un trešo vācu ziņu birojs DNB. Tās ir ziņu aģentūras, kas savu informāciju nekavējoties noraida uz visām lielākajām pasaules pilsētām. Tikko kāda ziņa aģentūras sapemta, to tūlīt «ieraksta» radio raidītājā, un bezdrāts ceļā tās nonāk visās pasaules malās. Un Hella uztvērēju aparāti šo ziņu noliek priekšā jau lasamā veidā.

ŠIE aparāti lielā mērā atviegļina mūsu darbu, sāka Letas radio nodalās vadītājs. «Mums pavisam ir 5 Hella aparāti. Viens ziņo mums no lielās Reuters aģentūras, otrs no Havass, trešais no DNB, ceturtais no ita-

Hella automatiskie telegrafa aparāti «Letā».

ļu Stefani aģentūras, bet uz piektā pienāk ziņas no veselām 3 ārzemju aģentūrām.»

Kā tad nu darbojas šāds brīnumaparāts? Visas ziņas Hella aparāti noraida un uztver ar latīņu alfabēta burtiem, nevis Morzes zīmēm, kā strādā parastais telegrafs. Katru burtu noraidot, dod īpašu elektriskās strāvas ierosinājumu, ko gaisā «izsviež» spēcigs radio raidītājs.

Tā kā raidītājs strādā ar ļoti garu vilni (apm. 3000 metru), tad viņš ar parastiem radio abonentiem aparātiem nav uztverams un tos netaucē. Rīgā pienākums viņus uztver jūtīgs, labi atdalos radiouztvērējs. — Ja uztverto noklausāmies galvas telefonā, dzirdam dažāda garuma un biežuma diezgan zema toņa pikstienus. Šos signālus vēl pastiprina un tad pievada Hella rakstošajiem

kārtai. Tā ļoti asprātīgi un vienkārši iekārtota. Darbu sākot, raidītājs noraida 1/2 sek. garu pikstienu. Strāva sasilda aparātā mazu metāla plāksnīti, tā saliecas, dod kontaktu un aparāts automātiski stājas darbā. Uz tievas metāla vārpstīņas, kuru paslāvīgi apzīcē krāsas spilventiņš, uzveidotas divas vītnes. Zem vārpstīņas slid papīra lenta. Ja tā būtu visu laiku piespiesta klāt, vārpstīņa zīmētu uz viņas nepārtrauktas vertikālas svītras. Bet metāla mēlīte, kas saistīta ar īpašu magnētu sistēmu, piespiež papīra sloksni vārpstīņai tikai brīžiem, atbilstoši pienākušiem strāvas ierosinājumiem. Tā veidojas uz papīra burti.

Bez šaubām, iekārtām raidītājā un uztvērējā jābūt ārkārtīgi saskaņotām, vārpsti-

ņai jāgriežas pilnīgi noteiktā ātrumā. Ja šī saskapa zūd, raksta iziet ārpus sloksnes robežām. Lai arī šādos gadījumos telegrama nelieta bojā, aparāts raksta divus tekstus vienu zem otra: ja viens no lentas nogājis, lasams vēl otrs. Lai novērstu pārpratumus, iespējams arī raidīto tekstu tūlīt atkārtot otru reizi.

Darbu beidzot, raida garu (8 sekundes) pikstienu. Tagad plāksnīte sasilst vēl vairāk, atliecas vēl tālāk, kontakts pārtrūkst, un aparāts automātiski stāj darboties.

Aparāta iebūvētās arī dažādas drošības iekārtas. Piemēram, aparāts atsaucais tikai uz noteikta augstuma toņa pikstieniem. Augstāki vai zemāki trokšņi, lai cik skaļi arī tie nebūtu, aparātu neiedarbina. Tā kā visa aparāta iekārta ir patēnīga, tad raidījumu uztveršana un atšifrēšana iespējama tikai tiem, kam tā domāta.

Šādā veidā sakarus mūsu telegrafa aģentūra uztur ar visām lielākajām pasaules aģentūrām. Vienīgi «Uzlecošās saules zeme» — Japāna ir par tālu no mums. Piemākošie signāli ir par vājiem, lai varētu lieto! Hella aparātu. Tādēļ sazināšanās ar lielo Domei aģentūru notiek parastā Morzes bezdrāts telegrafa ceļā.

Ralfs.

Savā skolā, savā pagastā

Viņi visi septiņpadsmit bija dzimuši vienā pagastā, visi vienā pilsētā vēlāk atradusi darbu. Pavisam reti, un tad arī tikai nejausi, viņi dažreiz viens ar otru satikas vīlenciņā, kādreiz uz ielas, bet savā dzimtajā pagastā vēl nekad. Nekad līdz Kultūras nedeļas pirmajai dienai, kad viņi sēdēja starp daudzdiem citiem savas pirmās skolas lielajā zālē un bija svinīgās dienas pieminēšanas brīža dalībnieki.

Tas notika Rembates pagastā, Lauksaimniecības biedrības kultūras sekcija, pagasta valde un skola bija aicinājusi pagasta sabiedrību piedalīties kultūras svētkos, sagatavojusi īsti mākslinieciņu un kuplu programmu, ļaunju pārpildītās sarīkojuma telpas bija šo pūlīņu skaista alga. «Prieks vēlrot tāda pagasta sabiedrisko dzīvi», teica lektors — Valsts Prezidenta pilnā komandants pulkv. R. Bebris, «kuru roku rokā iet jaunais ar veco, šejieniēts un ridnieks ar Rembates sakni». Pēc viņa priekšlasījuma par labo grāmatu, pagasta valde saņēma Draudzīgā aicinājuma sekojošu velti — lielu Prezidenta ģimēni, bet pati savukārt apdāvināja skolu. «Kopš atsākušās Draudzīgais aicinājums, stāstīja pamatskolas pārzinis, «nav pagājis neviens janvāris, kad mūsu skolas grāmatu planktos, mācības un telpu izdaiļošanas līdzekļos nebūtu nācis klāt kāds jauns ar prieku un pateicību saņemts priekšmets.»

V.

kanalu, pa kuru varētu kuģi izvest brīvā ūdenī. Šādi maļoties velkonis pamazām tuvojas avarējušam kuģim. Bet toreiz zināca citādi. «Kanals» gandrīz bija jau «izmalts», kad sāka ceļties vētra un virs sēkļa izveidojās īsti «raganu katls». Velkonim bija jānūka pa «izmalto» kanalu laukā. Daudz arī netruka, ka velkonis pats segullos Kolkas «kuģu kapenes»: viņi jo «kanals» viņu un putu dēļ vairs nebija saredzams... Velkonis izglāba kapara tvaika caurules, kas padēvis, saliecas, bet nelūza. Daudzi nezina, kāpēc maksa par jūrā avarējušo kuģu glābšanu ir samērā augsta. Vienkārt katrs glābšanas darbs ir bistams, prasa lielus palīdzīdzelkus, tehnikas ierīces, piedziļojus darbiniekus. Nejausība — un viss teicami ievadītais glābšanas darbs jāpārtrauc. Par darbu uz jūras jāsaika: nekad nevar zināt, kas galā būs... M. Jūrnalnieks.

«Kuģu kapenes» KOLKAS PIEKRASTĒ

RAKSTĀ «No sārta līdz radio bākām» bija pastāstīts par lielo nozīmi, kāda jūras satiksmes ceļos ir signālu devējam bākām un citām zīmēm. Vēl īsti nebija izzūvusi mūsu raksta «drukās krāsa», kad jau nolikumi to vēlreiz atgādināja. Lielais grieķu naftas tankkuģis «Vassos» ceļā uz Rīgu, Irbes šaurumā, nesaredzējais miglā Ovišu bistamā lielā sēkļa stoderes, cieta avariju. Jāsaka — «laimīgu avariju», jo sēkļa dibenā bijuši vienīgi mazāki akmeņi. Iedomāsimies, kas būtu noticis, ja dažus tuksstošus tonnu lielais tankkuģis, pie tam vēl ar pilnu kravu, uzbrauktu sēklīm lielo zemūdens akmeņu laukā.

Divas dienas, kamēr notika kuģa glābšanas darbi, jūra bija mierīga un «Vassos» laimīgi izkļuva no Ovišu sēkļa «kuģu kapenēm». Ja nebūtu šis «laimīgās avarijas» un mūsu jūras spēku ātrās palīdzības piedziļojušā kapl. Dambekalna vadībā, ūdenslīdējiem droši vien vajadzētu «Vassos» sagriezt vecās dzelzīs... Ovišu «kuģu kapenes» tas nebūtu nekas jauns. Alerceršimies tikai lielo tv. «Livonia», motorburinieku «Ingeborg», somu tv. «Rudolf» un citus, kas te pēdējos gados noslēguši savas jūras galas.

IRBES šaurums kuģiem ļoti bistams daudz sēkļu dēļ, no kuriem svarīgākais Ovišu sēklis. Gar tā ziemeļu galu ved lielo kuģu visvairāk lietotais ceļš Rīgas līci vai no tā ārā. Jau laikus jūrniekus šai bistamā ceļā brīdina Uļavas bāka, Ventspils ostas vadugunis, Ovišu argnskūģis vai stoderes ziemeļ, Miķelbāka, Sāmsalas dienvidgalā — Sōrves un pagriezienā uz Rīgu — Kolkasraga bākas.

Par Ovišu sēkļa bistamību kuģniecībai vairākkārt agrāk rakstījis jūrniecības dep. hidrografiskās nodalās vadītājs inž. K. Purns, atzīstot, ka visieteicamāk te būtu celt paslāvīgu bāku. Atzīmēsim arī, ka bākas projekta iesniegumi 1928. gadā izslūdi-

Kolkas sēklī izmests motorburinieks.

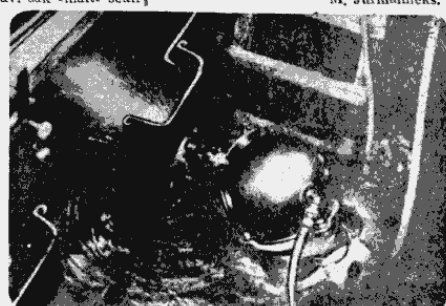
nāja pat starptautisku sacensību, ar godalgām. Ienāca 10 projekti, starp tiem 5 arī no ārzemēm, bet iznākumā toreiz visus projektus iešuva aktis. Tā šis jautājums aktuāls vēl šodien.

PAGRIEZOTIES gar Kolkasraga bāku Rīgas jūras līcī, mūsu acu priekšā, pa labi, otrs «kuģu kapenes». Pašā «Kolkas degunā» — kā ragu sauc vietējie zvejnieki — apm. 4 km jūrā iestiepjas liels sēklis. Tikai 1883.—1884. g. šī sēkļa galā no jūrā samestiem neskaitamiem akmeņiem te izveidoja mākslīgu salīņu un uzcēla bāku! Pirms tam jūrniekus no bistamā sēkļa brīdināja divi krasta torpi un to vadugunis. Bet kamēr jūrnieki pēc tiem vēroja, kur atrodas, sēklis bija uzbraucis sēklīm... Tajā kopš seniem laikiem avarējuši daudz kuģu.

Braucot gar Kolkas piekrasti vai laivā

Ūdenslīdēji sagatavoja nirti jūrā, lai apskatītu avarējušā kuģa zemūdens daļas.

Ūdenslīdēji darba.

pārī lielajam sēklīm, no kuģu vrakiem nerēdz nekādu atlieku — tāš guļ dziļi «iesūktas sēkļa smiltīs. Jūrā sava likumbā. Jūra gan iegrāuzās stāvkrastos, bet līdēs — noguldās smilti. Jūra cenšas iztaisnot piekrastes līniju.

No tā cieš arī «Kolkas deguns»: jūra grauzās arvien dziļāk krasta, bet smilšu sēklis jūrā kļūst garāks. Kādreizējais bākas tornis, kas atradās tuvāk ūdenim, sen jau noskalots no zemes virsas. Arī otram — attālākam draud tas pats liktenis.

APMEKLEJOT tagadējo Kolkasraga bākas kanālu, zināca novērot kāda motorburinieka glābšanu, kas bija izmests sēklī. Septiņus mēnešus nostrādāja glābēji, līdz motorburinieks bija sagatavots novilkšanai no sēkļa. Šī novilkšana visai īpatnēja. Velkonis piesienas ar tautu pie avarējušā kuģa un tad ar savu dzenskrūvi sāk «malt» sēkli